

1987. En barca pel mar de Cap de Creus.

gut escriure cada dia, projectar-se dient una determinada opinió pública i entendre, enllà de la mediocritat delatada per ignoràncies de llengua i de cultura, la seva crítica intel·ligent, el seu llenguatge despert i clar, i el seu art de «distingir per separar i concretar», considerat per ell com l'alliberament en política i «l'essència mateixa de l'humanisme en art i en literatura». Tanmateix, el rendiment d'allò que Foix anomena una «individualitat» no es pot mesurar en funció de l'èlimer, sinó del permanent. Per això la poesia de J. V. Foix, tant la que feia a l'època de la primera guerra mundial com la que fa avui, és poesia jove, és a dir inflexible. Una força permanent hi predomina per damunt i més enllà de les edats de la vida i dels canvis històrics que ha viscut Catalunya, els específics d'ella —i de quina mena!— i els del món. L'estudi de cada llibre, de cada poema, de cada vers, i del teixit de mots, posarà en relleu els canvis lleus i les oscil·lacions mínimes d'un conjunt de poesia de tanta amplitud i diversitat. Una poesia, per tants motius, amb veu pròpia; que no fa aportacions a la banalitat ni a l'arbitrarietat, i que quan «impresiona», automatitza i somia, és travada, exacta i densa; i en la qual de vegades la metafísica, amb els seus intrínsecs, i sovint el fetuït amb la seva imatgeria rara, es resol en el mateix ordre despert, impersonal i expectant.

En la poesia catalana, cada generació ha trobat en l'obra de Foix uns elements particulars de contacte. Ha estat una individualitat que s'ha ofert al col·lectiu i li ha donat, amb una «escriptura» vàlida per a tots, i sobretot per a aquella que sigui capaç de tenir la mateixa «donació» quotidiana, un camí d'anar sempre endavant. El 1939 i en anys subsequentes, Foix ens donà, als qui, aleshores joves, ens hi acostàvem,

la revelació de la immutabilitat i la potència interna d'una cultura aparentment arruïnada. Alhora ens revelava que la poesia té com a objecte més vast «la revelació a la consciència de les potències de la vida espiritual», com ell ha escrit.

«Què podem fer en aquella hora? (De què ens podem desdir si gairebé no havíem tingut res? (A què ens podem oferir que no desdigués? De l'arbre caigut, més de quatre en feien estelles, mal que fos, com deien, per guanyar-se la vida professionalment. La prodigiosa informació de J. V. Foix, l'estat de creació constant en què vivia, la naturalitat amb què associava Miró i Obiols, Carner i Riba, per exemple, objectivitzava el nostre neguit, perquè dotaven de permanència i d'eternitat tot allò que havia estat endut per l'esnicolament i l'ensorrada. «El joc etern» es titula una nota en què Foix resumia l'acció de la poesia moderna, sobretot la francesa, i amb poques raïlles (publicades a «Poètics» que feia J. Palau Fabre) hi sintetitzava el cop d'ala de tot un moviment, i alhora ens donava feina a nosaltres per a molts dies, que sap al per a nosaltres, de comprovacions! I per ató, per aquesta irradiació tan activa, els nous s'hi identifiquen sovint (com aquest poeta jove, Ramon Pinol, de l'excel·lent llibret *Remar de rem*, van a retrobar-s'hi...

En la situació de la poesia catalana, Foix representava una acció real d'actualització i d'aprofundiment, que el padró del poeta a fer-ne s'interpret, com diu Sansone, no pot desmentir. Allò que compta és l'obra escrita, una de les més importants de la literatura catalana de qualsevol temps, en la qual —en una llengua que tothom, si aprendia de debó de llegir a l'escola, hauria de poder llegir— podem dir, amb el títol d'un dels poemes, «Tots hi són, tot hi és, tot hi cap...». — JOAN TRIADÓ.

DIA RERA DIA

ELS IRREALS PAISATGES I LES CREUS DE CAPDECREUS

Sempre que llegim uns versos de l'obra de *Les Irrealis aragoneses*, uns versos com són ara aquests: *L'assessorat desolador per les pedres / Flabida el peu dels còndols herbosos*, o aquells altres: *Dessemeu at, que adé molla, i fressajo / Aigua i fullem pel cielu arabolleja*, sento aquella olor del Part de la Selva, i sento espègier les comarques dolbes amb l'especial nitidesa de la imitable fonètica, matura, quasi inventada, que respira a la caixa del pit del poeta. Naturalment això és fàcil d'explicar: tot un feix de vivències es deslliga, com si es movent d'un poema d'un Foix, i realment quora, arca, iavissos, llurs, marria, breu i bovia, potretreix i abstruente... amb les olors de les alges, i les jaques de petroli del part i l'horribis Croniques que canta: *L'orell m'orella*, i el Clivell movent que mena la barca d'un Port. *Daléjans plegat pelis quers de Cap de Creus*. Dalí, dalí, pelis quers de Capdecreus van els poemes d'un Foix, fins els més ciutadans, els més sarroens, els més Europa d'aquella pau entre-èggers. En la seva sempre un paisatge real, vist de molt a prop, de tan a prop que el dibuix s'extoria i la mananyia es fa pelis i llucis com placa d'or la mica, i s'irris de llum el quers, i el soldepat fa molt poca ombra. Tot és vist de tan a prop als poemes d'un Foix, que has de procurar que s'hi llegim un altre, el mateix o un noi o una noia que facin teatre, per poder ordenar la realitat mitziaca, que el referer, en els esgumes tòpics i cionens que el permanent viuen de pocs, sense restringir-se massa amb les coses. Els ulls d'un Foix, com els ulls de la càmera —el regne del camera eye—, descobriren aragones invisibles a la pell de les persones, de les parets, de les pedres antigues, convertiren el paisatge mitziac en instantis vivents de llum. Pales de ta si J. V. Foix l'explica un poema, i tu esperes que indici el seu poema al Veteig que era una vegada... perquè en Foix si l'explica un poema l'instaura un altre poema més mensionatament i més llargament encara que l'escrit mitziacament.

«Em moc energic d'aparences», ha dit J. V. Foix: múltiples, riqüissimes, exultants aparences, que down, al rigor del joc, la gravetat d'una ètica, i al sergicem, en l'art de Foix, el 1818 i el 1819 com a d'ets hundes, l'òliga a meditar, com si fos ara mateix, un plot que no hem pas resit. Ha prova que els doctes, que es saben molt més que nosaltres, varien de parer dels nostres, i el Foix l'urra a ser cada dos anys, el 1919, tot just acabada aquella definitiva guerra europea; i amb ell, nosaltres.

MARIA-AURELIA CAPMANY